

בנאות דשא

פרשת כי תצא תשפ"ה | שנה ה' | גליון רסח

דולה ומשקה מתורת רבוה"ק מפרשיסהא קאצק וגור זי"ע במשנת רבינו ראש הישיבה שליט"א

אמרות רבותינו

כחו של הרצון לצעוק בכל לבו להשי"ת

כי בשדה מצאה צעקה הנערה המאורשה ואין מושיע לה (כב, כז). מוכח שכל שיכול האדם להנצל על ידי צעקה ואינו צועק מיחשב רצון, כיון שהקב"ה שומע תפלת כל פה, ואף שנראה לפעמים שאין יכול לצעוק, מכל מקום אם האדם מוכן לצעוק בכל לבו, על זה נאמר (ישעיה סה, כד) 'טרם יקראו ואני אענה', ואדרבא צעקה זו נשמעת יותר, דחז"ל אמרו (יומא כ): שקול פרידת הנשמה מנוף הולכת מסוף העולם ועד סופו, והטעם נראה כיון שממאן בזה בכל כחו, ורוצה לצעוק ואינו יכול, על ידי זה הצעקה הולכת בכל מקום, כי כשיכול לצעוק - הקול פוסק, אבל הצעקה שהוא בכח ולא נכנס בפועל - נשמעת בכל מקום. וכן כתיב (חבקוק ב, יא) 'אבן מקיר תזעק' - אף שלא שייך צעקה באבן. מכל זה נשמע, כי המיאון בדבר הוא נחשב לצעקה, כנ"ל.

(שפת אמת תרל"ד)

חסרון ישוב הדעת מביא לחטא

על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך וגו' (כג, ה). לכאורה היה נצרך הכתוב לכתוב העיקר יותר מזה, מה שהחטיאו אותם, וכן הקשו רבים. ואפשר על דרך שפירוש רש"י מספרי 'בדרך' - כשהייתם בטירוף, והייתם שהאדם אינו עומד תמיד במדרגה אחת, ולאחר החטא נעשה שמירה לגן עדן 'את להט החרב המתהפכת' (בראשית ג, כד), לשמור הזמן אשר האדם הוא בטירוף ונופל ממדרגתו להחטיאו חלילה. ועל פי רוב הוא באדם בינוני - בעת שיחשו לו איהו דבר להשלמת גופו, על דרך הכתוב (ישעיה כא, כה) 'והיה כי ירעב וגו' וקלל במלכו' וגו', או שאר מאורעות חלילה, שבאדם בינוני אם הוא בשוב הדעת יכול לעמוד נגד המסית, משא"כ אם יחסר לו מאומה.

ואם כן היינו הך 'על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם', לאשר היו בטירוף מטלטול הדרך, ולא סעדו אותם בלחם ובמים כדי ליישב דעתם, מזה גופא באו להחטיאם.

(איל מלאים להרב מבראק זצ"ל)

כשהאיברים בקדושה הם הלוחמים ביצר

כי תצא מחנה על אויבך וגו' והיה מחניך קדוש (כג, יט). דרשו חז"ל (זוה"ק אחרי עה): על האיברים. כי באמת אם האדם מתקן עצמו כראוי, ממילא הרמ"ח איברים הם הלוחמים בעצמם ע"י היצר הרע, שכל אבר מיוחד נגד מצוה אחת, וקדושת המצוה שורה על כל אבר, רק צריך לשמור האיברים מכל דבר רע. וזה 'כי ה' אלקיך מתהלך בקרב מחניך' וגו', כי יש בכל אבר ניצוץ קדוש המהוה ונותן חיות להאבר, והוא מצוה המיוחדת לאותו אבר.

(רבינו החידושי הרי"ם זי"ע ליקוטי הרי"ם)

יהודי אין בו חטא בשלימות

ארבעים יבנו (כה, א). 'ואתו רבנן בצרו חדא' (מכות כב), הרמז בזה שאיש הישראלי אינו חוטא חטא שלם שיהיה כולו רע, ועל כן אף דמעיך הדין חייב ארבעים מלקות, אך כל זה כשהחטא הוא בשלימות מברית מן הקצה אל הקצה בלי צד לימוד זכות. וזה אתו רבנן - ועיינו בכל נפשות ישראל שאפילו הגרוע שבהם אינו חוטא חטא שלם שיהיה כל המעשה רע בלי צד טוב, על כן בצרו חדא.

ובזה י"ל המבואר בזה"ק (ויחי ריט): דיש חטאים דלא מהני תשובה, ואילו בגמרא (יומא פה): מבואר דלכל עבירות מהני תשובה, וכן כתוב בכל הספה"ק. ולהנ"ל י"ל דבעצם לא מהני תשובה לחטא זה, אך כל זה כשהחטא הוא חטא שלם מכל צד בלי צד לימוד זכות, אבל כיון דאיש ישראל אינו חוטא שום חטא שיהיה שלם מכל צד, ואין חטא שלו שלם בכל עשרה עמקים שבלב, וכיון דמקליש קליש, שוב מועילה תשובה, ונכון בס"ד.

(הגה"ק מקוויגלוב זצוק"ל הי"ד ארץ צבי תרפ"א)

'ויהפוך ה' אלקיך לד' בית המדרש שבלב כל איש ישראל'

לרכוש ממנעמי העולם הזה, ודרך כך החליקום בדברים עד שהצליחו לפתות אותם לדבר עבירה (ראה במ"ר כ, כג, וסנהדרין קו). ברצותם למשוך אליהם את בני ישראל, נמנעו עמון ומואב בכוונה תחילה מלקדם אותם בלחם ומים, כדי להגביר את רעבונם וצמאונם, ובכך הצליחו למשוך אותם לבוא לרכוש מהם דברי מאכל ומשתה. נמצאנו אומרים, שאף מה שלא קדמו אתכם בלחם ובמים' היא חלק מאותה עצה נתעבת שזממו עמון ומואב להחטיאם, ומורה על היותם שורש פורה רוע ורשעות.

התורה אף מורה לנו בפסוקים אלו הדרך להתגבר על אותו רוע צרוף. חז"ל מדייקים בפסוק 'ויהפוך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה' שנאמר 'קללה' בלשון יחיד, אף שבלעם הרשע רצה לקללם בקללות רבות מספור, וזאת משום שכל ברכותיו של אותו רשע חזרו לאחר זמן והפכו לקללה, חוץ מברכת 'מה טבו אהליך יעקב' (בלק כד, ה), שברכם שלא יפסקו מהם בתי כנסיות ובתי מדרשות לעולם. מלבד ההבטחה הפשוטה שאכן התקיימה במשך הדורות ולא פסקו מבני ישראל בתי כנסיות ובתי מדרשות אף בעתות לחץ ודחק, רמז עומק נוסף בלשון הפסוק 'ויהפוך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה', לך - בלב שלך, שבכווח של כל יחיד ויחיד להכין בלבו בית מדרש שישימש משכן ומעון להשראת השכינה, וברכה זו נשארה לדורות עולם.

בכך נשכיל להבין סוד דברי חז"ל שאמרו (סוכה נב: קדושין ל') 'אם פגע בך מנוול זה משכחו לבית המדרש', ולכאורה, מה יועיל עצה זו למי שעומד ברחובה של עיר וגבר עליו יצרו, והרי עד שיצליח לבוא לבית המדרש עלול היצר לפתותו ולהכשילו, חלילה. לדברינו נאמר, 'בית המדרש' זה עליו נסובים דברי חז"ל מכוון בעיקרו לאותו מקום לבלות בני ישראל המוכן להשראת השכינה, שכאשר בא היצר להשקות את צמאון האדם בהבלי העולם הזה ומנעמיו, יוכל האדם לעמוד נגדו ולהשקות את נפשו השוקקה ברגשי קדושה וטהרה ולהרוותה במי הדעת מנהר היוצא מעדן.

בזה ניתן לפרש את סיום הפסוק 'כי אהבך ה' אלקיך', שכל בא לתת טעם מדוע הפך ה' את הקללה לברכה, אלא להורות לפנינו הדרך נלך בה להתגבר על כלל פיתויי היצר. אהבה זו שאהב הקב"ה כל אחד ואחד מבני ישראל מעוררת בלבם אהבה נפלאה לבורא יתברך שמו בבחינת 'נפשי חולת אהבתך', ובכוחה של אהבת אמת זו יכולים אנו לגבור על כל אותן אהבות זרות וכוחות - בידענו 'כי אהבך ה' אלקיך'.

(מתוך ס"ג כי תצא תשפ"ב מאמר ב - 'עבד"ד עמי תר-תרג)

נאמר בפרשה (כג, ד-ו) 'לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' וגו', על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים ואשר שבר עליך את בלעם בן בעור וגו', ולא אבה ה' אלקיך לשמוע אל בלעם ויהפוך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה כי אהבך ה' אלקיך'. אריכות לשון פסוקים אלו אומרת דרשני, הרי בפרשת בלק כבר האריכה התורה בסיפורו של בלעם, ולשם מה חוזרת התורה ומואריכה בכך שנית.

נראה לבאר על פי מה שלמדנו מדברי חז"ל בכמה מקומות שעמון ומואב הם שורש הרע בעולם. במסכת סנהדרין (צז:) אומרת הגמרא שעמון ומואב היו השכנים הרעים של ירושלים. נשים לב שהגמרא דייקה בלשונה, ולא אמרה שהיו שכנים לאומה ישראלית אלא לירושלים. נראה שחז"ל רומזים לנו שעמון ומואב התנגדו למהותה הפנימית של ירושלים - ירא שלם (ב"ר נז, ט), ובעצם מהותם הריהם אויבים קשים מרים לפנימיות קדושת ישראל.

כך אנו למדים גם מדברי הגמרא במסכת יבמות (טז:) המספרת שכאשר נכנסו הגוים להיכל התנפלו כולם על הכסף והזהב, ואילו עמון ומואב התנפלו על ספר תורה, ואמרו 'זה שכתוב בו' לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' ישרא באש'. סיפור זה דורש ביאור, משום שהציווי האוסר על עמון ומואב לבוא בקהל ה' נאמר כלפי אלו מהם החפצים להתגייר, ואותם גוים שנכנסו להיכל לפרוע פרעות ודאי לא חשבו להתגייר, ואם כן מדוע כל כך הפריע להם ציווי זה. מוכרחים אנו לומר, שעמון ומואב, בהיותם שורש הרע, התנגדו לעצם קדושת התורה, ולכן בראותם את ספר התורה התנפלו עליו בחמת זעם.

בהתבוננות בפסוקים אלו, בהם מאריכה התורה לבאר הטעם שאסורים עמון ומואב לבוא בקהל ה', נשכיל להבין את עומק הרוע המושרש בהם. על לשון הפסוק 'על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים', מפרש רש"י 'על דבר' - על העצה שיעצו אתכם להחטיאכם. מהותה של אותה עצה מרומם בלשון הפסוק עצמה 'על דבר', ולמדנו מדברי חז"ל (קידושין סה:) ש'דבר' מרמז על תאוות מגונות ויצרים חומריים, וכפי שאכן קרה בסוף שעמון ומואב החטיאו את בני ישראל במגונות שבעבירות.

בהתאם לכך, שומע עלינו להבין המשך הפסוק 'אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים', ולכאורה, איך מתקשר סיפור זה עם 'העצה שיעצו אתכם להחטיאכם'. בספרים מבארים על פי המובא במדרש חז"ל שבלעם הרשע יעץ לעמון ומואב להכין חנויות ושוקים בהם הציעו לבני ישראל

תשית לראשם עטרת פז

לעסקנים המסורים למוסדות רבינו שליט"א
ובראש על השבת הנפלאה שבת חברותא
ה"ה הרה"ח ר' נחמן וידיסלבסקי שליט"א
ועימו הרה"ח ר' ישראל אלימלך שרייבער שליט"א
ויהי נועם ה"א עלינו להגדיל תורה ולהאדירה
מאחל בברכה, שלמה הכהן הלר

כנישתא חדא בתיובתא

תורה מודעת ליה חוביה לחוש ולהרגיש שעליו לשוב ולתקן דרכיו

הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה, היינו שזוכה לדברי תוכחת מוסר, שאורייתא מודעת ליה חוביה, לראות להשכיל ולהבין היכן הוא עומד ובמה הוא אוחז, שידע מה עליו לתקן ולשפר. אנו רגילים לחשוב שאנו מאוד רחוקים מ'כל הלומד תורה לשמה' וכל הדברים שזוכים להם מזה, שהרי בראשונה עלינו ללמוד, וגם כאשר לומדים הרי אנו לכל היותר במדרגה הראשונה של 'מתוך לחוש לשמה' - ועדיין רחוקים מ'בא לשמה'. ולדברי התפארת שלמה הרי המשנה נאמרה לכל אחד ואחד מאתנו.

וכוונתו הק', שעלינו ללמוד תורה לשמה - דהיינו עם כוונה שהתורה תאיר עיני לראות מה שעשיתי שלא כהוגן, לפתוח גמרא וספר מתוך זכרון שהקב"ה יושב ושונה כנגדו, ומתוך רצון לטהר את הנפש, והנני חפץ לראות בפנימיות הלב מה עשיתי ומה עלי לתקן. אמנם כל אחד יודע את מעשיו, אלא דלפעמים גם כאשר האדם יודע שעליו לתקן דבר מה, מ"מ אין זה פועל עליו לשנות דרכיו וממשיך להתנהג כמימים ימימה, והתורה מודעת ליה חוביה - לחוש ולהרגיש את חובתו, ומתעורר לשנות דרכיו ולשוב בתשובה. כי רק כאשר לומדים עם רצון וכוונה זו, אזי התורה מאירה את עיניו ומודעת ליה חוביה. וכאשר אין לומדים לשמה, היצר הרע מסמא את עיניו ומלראות ומלידע את מצבו.

(מתוך ס"ג שופטים תשפ"ה מאמר ב)

איתא בתפארת שלמה, דבפרשת המלך כתיב (יז, יט) 'והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו למען ילמד ליראה את ה' אלקיו לשמור את כל דברי התורה הזאת ואת החוקים האלה לעשותם', שזה קאי על איש ישראל בשעה שהוא לומד תורה, כי כל ישראל בני מלכים הם, והראש הוא מלך על כל שאר האיברים, וקרא בו כל ימי חייו - בשעה שהוא לומד וקורא לתורה, יהיו כל ימי חייו כנגד עיניו לראות מה עליו לתקן, כי התורה קא מודעת ליה חוביה כדאיתא בזוה"ק (ויקרא כג), 'למען ילמד ליראה' וגו', שהלימוד יביא אותו לידי יראת שמים ושמירת כל התורה.

ובזה מפרש מה שמבקשים 'והאר עינינו בתורתך', דאין המכוון רק שנוכל לומר פשעטיל או ווארט וחיידוש, או לאוקמי גירסא שהיא מסיעתא דשמיא (מגילה ו:), שאמנם זה דבר הנצרך - אבל אין זה התכלית, אלא הבקשה היא שעל ידי לימוד התורה תאיר עיני לראות מה שעשיתי שלא כהוגן, שיתקיים בי 'אורייתא מודעת ליה חוביה', כי לימוד התורה נותן לאדם כח הראיה שיראה היכן הוא עומד ובמה הוא אוחז.

ושנינו בראש פרק קנ"ג תורה (אבות פ"ו מ"א) 'כל הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה', ואחר כך ממשיכה המשנה למנות עוד מעלות רבות, וצ"ב בכוונת אמרו 'זוכה לדברים הרבה', דאם המכוון לכל הנמנה אח"כ מה צריך לכלול אותם באמרו 'דברים הרבה'. ומפרש התפארת שלמה, שכל

זכות הרה"ר ר' קלמן הלר שליט"א והרה"ר ר' מנדל ורדיגר שליט"א

מילי דאורייתא

בגדרי חוב מלקות בפני בי"ד

והיה אם בן הכות הרשע והפילו השופט והכהו לפניו (כה), המנחת חינוך (מצות תפוד אדם ב) הוכיח מהרמב"ם והחינוך, שמלבד חוב המלקות שהוא ע"י בי"ד של ג', גם העונש עצמו צריך להיות בפני בי"ד, וכן הוכיח נמי הלחם משנה (סנהדרין פ"א מהרמב"ם שם [לפי גרסתו שאינה כגורסתנו], ויל"ד בלשון רש"י (סנהדרין עא: ד"ה ומלקין).

החזון איש (גליונות לגר"ח עדות פ"כ ה"ב) הביא שמקורו מספרי בפרשתו (פסקא ע) דיליף לה מקרא 'והפילו השופט והכהו לפניו' שהוא לוקה ועיניו בו, הרי שהבי"ד צריך להיות נוכח בשעת המלקות ולראות את ההכאה.

ויש להוסיף, דגם בפרשת מוציא שם רע דכתיב עונש מלקות כתיב נמי 'ולקוח זקני העיר ההוא את האיש ויסרו אותו' (כב יח), משמע שהם המייסרים ומכים בפועל, משא"כ בחייבי מיתות דעל הבי"ד רמא רק הפסק דין, ואין מוטל עליהם להיות נוכח בשעם קיום העונש וכמבואר במשנה (סנהדרין מב:), כתיב 'על פי שני עדים יומת המת' ולא 'ימיתו את המת' - משום דביצוע העונש לא מוטל על הבי"ד.

בחיידוש הגר"ח על הרמב"ם (עדות שם) ס"ל דהא דבעינן שיהיו המלקות בפני בי"ד, הוי תנאי בעצם ההכאה דאין עליה שם 'מלקות' אלא אם נעשית בפני בי"ד, ובלא זה הוי כאדם המכה את חברו סתם, ואין החייב נפטר מחיובו על ידה, ושליח בי"ד המכה שלא בפני בי"ד חייב לשלם ללוקה ה' דברים כדן חובל בחבירו אף כשהכה בציווי בי"ד.

החזו"א (גליונות שם) חולק על הגר"ח, וס"ל דאין זה תנאי המעכב בעצם ההכאה, דנימא שבלא זה לא חשיב הכאה המחויבת, אלא אם קדם שליח בי"ד והכה שלא בפני בי"ד נפטר הלוקה מחיובו, ואין על השליח דין חובל בחבירו לחייבו בתשלומין. והא דיליף הספרי דבעינן שתהא ההכאה בפני בי"ד, הוא חיוב שהטילה תורה על הבי"ד לתקנת הלוקה פן יחלש תוך כדי ההכאה. ואע"פ שקודם ההכאה אומדין אותו אם בכוחו לסבול המלקות, חששה התורה שמא בשעת ההכאה ייחלש יותר, לפיכך גזרה שתהא ההכאה בפני בי"ד, כדי שאם ייחלש יפסיקו באמצע.

הגר"ח כתב להוכיח דכל עיקר שם 'מלקות' אינו אלא בפני

המשך מילי דאורייתא

בחזו"א כתב דאם פשע שליח בי"ד והלקהו בלא בי"ד ודאי נפטר המוכה, ואין שליח בי"ד חייב עליו משום נזקין כיון שנעשה ע"פ בי"ד 'וכל אדם חייב להעמיד הדין והמשפט' וצ"ב כוונתו בתוספת זו.

ונראה לפרש, דהיה מקום לומר דכיון שלכתחילה צריך שיהיו המלקות בפני בי"ד - כדי שיוכלו לאמוד אותו שאינו נחלש תוך כדי ההכאה, אי"כ השליח שהכה שלא בפניהם עיוות את השליחות, ונימא דהתבטל שליחותו משום לתקוני שדרתיך ולא לעונות, וליהוי כהכאה בעלמא שהכה את חברו סתם. להוציא מסברא זו, הוסיף החזו"א 'וכל אדם חייב להעמיד הדין והמשפט', היינו דאף אם אין על המכה תורת שליח, מ"מ כל ישראל חייבים בכך, וחשיב שפיר שלקה המוכה כדן תורה. וה"ה בחיובי מיתות בי"ד, אם קדם אדם והרג את המחויב מיתה, הא פשיטא דאין דינו כרצוה, משום דלאחר גמר דין אמרינן דגברא קטילא קטל (עי' מכות ה), אלא איכא למימר נמי דאם הרגו במיתה שנתחייב בה קיים מצות 'ובערת הרע מקרבך' דכל אדם חייב להעמיד הדין והמשפט [א"ה: עי' שו"ת חת"ס (ח"מ סי' קעז בתחילת התשובה) בענין דנגמר דין למיתה אי יש מצוה להצילו מיד עכו"ם להביאו לבי"ד לקיים ביה ובערת הרע מקרבך. וקורבן לסוף התשובה חילק בין חוקים למשפטים, דמשפט מסור רק ביד בי"ד, ע"ש. ועי' מדבריו לענייניו].

עוד הקשה החזו"א (ד"ה הלקהו שלא בפני בי"ד) על הגר"ח, מהך דביק (לא) דאמרינן הוסיף לו רצועה אחת ומת הרי זה גולה, ואיירי בטעה הדיין המונה כדמקמי' לה התם, ולדברי הגר"ח כי לא הוסיף נמי - כיון שטעה הדיין במניינו בטל ליה מיניה כח דיין, שכל עיקרו הועמד למנות מנין האמת, וכי טעה וקרא לעשרית תשיעית לא נתקיימה מצות אחד מונה, וכי מלקין עדיין ע"פ מניינו הו"ל כמכה בלא דיין מונה ואי"ז מלקות, ואי"כ אם מת יהא גולה אף בלא הוסיף לו רצועה אחת, וכמו כן נמי בלא מת יתחייב בנזקיו.

ובדעת הגר"ח נראה לומר, דהא דמשי"כ החזו"א דכיון שטעה הדיין במניינו בטל מיניה כח דיין, י"ל דס"ל להגר"ח דלא בטל כח הדיין היכא דטעה, כדאמר' בכמה דוכתי לענין שומת בי"ד, שאף בטעו אין שומתם בטילה, דאי"כ מה כח בי"ד יפה, ואפי"ה היכא דטעה דיין בדין, איכא גוונא דמעמידין את הדין [ורונו בזה אם זה מדאורייתא או מדרבנן, עיין נחל יצחק (ס"ה)].

גם מש"כ החזו"א שכל עיקרו הועמד למנות מנין האמת, י"ל דהגר"ח שייטשו ס"ל דהא דבעי' מכות בפני שלשה הוא משום דאין על ההכאה תורת שם מלקות אלא בפני בי"ד, אי"כ י"ל דכיון דבין כך צריכה ההכאה להיות בפניהם תיקנו שיהיה אחד מונה וכו', אך עיקר לו הועמד אלא כדי שיהיה בי"ד בשעת הכאה. ויותר מזה נראה, דלהגר"ח אין המנין לעיכובא, ואפילו אם לא מנה כלל נפטר הנידון מחיובו ע"י המלקות שקיבל בפני בי"ד.

לדעת הגר"ח דמיקר דין מלקות הוא שיהא בי"ד נוכח בשעת ההכאה, יש להסתפק אליבא דרבי ישמעאל דס"ל (סנהדרין ב) מכות בעשרים ושלשה, שמא אף גוף המלקות צ"ל בפני העשרים ושלשה, דאיתו נוכח יידינת הפוסק דין המלקות הוא הצריך להיות נוכח בשעת ביצוע העונש.

אך לדעת החזו"א דהא דבעי' שילקה בפניהם הוא רק משום אומדנא, לכאורה היה נראה שאף לרבי ישמעאל סגי בשלשה.

מיתו יעויין ברמב"ם (ממרים פ"ד ה"ב) שכתב לגבי זקן ממרא 'ישחלל במנין הדיינים שולקין בפניהם' וכו', והיינו פלוגתא דרבי ישמעאל כמבואר בגמרא (סנהדרין פ"א: הרי' משמע דלרבי ישמעאל בעינן שילקה בפני עשרים ושלשה.

לדעת החזו"א יש להסתפק, בגוונא דהכהו שליח בי"ד שלא בפני בי"ד ונחלש המוכה, באופן שברור לנו שאילו היו בי"ד נוכחים שם היו מצווים אותו להפסיק, אך השליח לא הפסיק הכי נחלש כלל מה שאמדתו תחילה, האם נימא דהכא יודה החזו"א שצריך השליח לשלם תשלומי נזיקין על ההכאה העודפת שהפסיד לו במה שלא הכה בפני בי"ד.

או שמא מאחר דסו"ס לא מת ע"י ההכאה, איגלאי מילתא שמא היו בי"ד מפסיקים אותו טעונא הויא, וחשיב השתא דהשליח הכהו כדן הראוי לו.

(מתוך נמלקין בסנהדרין ס"א א)

אמרי דשא

לכות הרה"ח ר' יוסף שטרייכר שליט"א

הצטרפות האבות והאמהות לתפילתנו

ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים (כא, יג). איתא באור החיים הק' ובשאר ספה"ק [הובא בשם האריז"ל וכו'] בוהר חדש בפרשתנו [ד"ר ימים' קאי על חודש אלול, שישאל מתעוררין בו בתשובה ובכיה לשון אל ה', ובוכין על ריחוק כנסת ישראל מדודה שזה נרמז בתיבות 'את אביה ואת אמה', ופרשה זו יפה נדרשת על כל אחד ואחד במלחמתו עם יצרו. ויש לפרש 'את אביה ואת אמה', לפי מה שאמר הרבי ר' בונם מפרשיסחא זי"ע, שתפלה נקרא 'דאווענען', מלשון דאבינן, ששורש התפלה הוא מהאבות הק', שהם נבנו כח שכל אדם יוכל למצוא מקומו וכל מבוקשיו בתפלה (ע"י שפתי צדיק ויצא אות ג ויחי אות מה), ולזה הברכה הראשונה בשמונה עשרה פותחת ב'אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב', לפי שהם פתחו את הפתח ומכוחם אנו יכולים להתפלל.

וזה מרומם בפסוק 'ובכתה' - כח התפלה, 'את אביה ואת אמה' - בסיוע האבות והאמהות הק', שעלינו לדעת כי בבואנו לעמוד בתפילה להשי"ת, יש לנו סיוע מהאבות והאמהות המצטרפין לתפילתנו ומבקשים עלינו לפני כסא הכבוד, והרי איתא בספרים (ע"י מגלה עמוקות אופן רכב ואופן רמט) שכל התפלות עוברים דרך מערת המכפלה ששם הוא השער של כל התפלות, והוא מקום קבורת האבות והאמהות.

(לחיים - י"ב אלול ה' כי תצא תשפ"ב - עבד"ד עמ' תרד)

קיום מצוות 'לפני ה' אלקיך' - ולא מפני הברכה

השב תשיב לו את העבוט כבוא השמש ושכב בשלמתי וברכך ולך תהיה צדקה לפני ה' אלקיך (כד, יג). בקדושת לוי מבאר, כי כאשר מחזיר את המשכון וברך בודאי העני יברך אותו, ונמצא שיתכן שיעשה זאת למען יברך אותו העני, ולזה מבארת לנו התורה הקדושה כי אמנם על ידי השבת העבוט מסתבר כי יקיים כך 'וברכך', אך אתה אל תעשה מעשיך משום כך, אלא 'ולך תהיה צדקה', אתה תחזיר את העבוט 'לפני ה' אלקיך' - רק בשביל ציוי הבורא יתברך ולשם שמים, ולא בשביל ברכת העני.

ולפי דבריו הקדושים יש להוסיף ולפרש, כי נודע שהצירוף של השם הו"ה השולט בחודש אלול, יוצא מהפסוק 'וצדקה תהיה לנו כי נשמור לעשות את כל המצוה הזאת לפני ה' אלקינו כאשר צונו' (ואתחנן ו, כה), ויש לבאר שהמכוון הפנימי בזה הוא, כי באלול שבו אנו עסוקים בבדק בתנינו לדרוש ולחקור מה עלינו לשפר בקיום התורה והמצוות, ומתעוררים לחפור בנבכי לבבינו לטהר ולקדש כדי שיהיה לנו פנים בבואנו לעמוד לפני המלך הקדוש בימי הדין הבאים עלינו לטובה, אזי הוא העת המוכשר לעורר לבבינו אל העיקר הגדול הזה, שקיום התורה והמצוות יעשה על ידינו לשם שמים, ולא עבור הברכה והשכר הכרוכים בכך, כי אמנם יחולו ברכות רבות על המקיימים תורה ומצוות, אבל עלינו לקיימם ולעשותם רק משום ציוי השי"ת.

וזהו הרמז בפסוק הזה, כי צדקה תהיה לנו אילו נקיים את דברי התורה לא משום 'כי יברכך', אלא 'כאשר צונו', כי ומה דכתיב כמה פעמים 'למען יברכך ה' אלקיך', ובצדקה כתיב (רא טו, י) 'כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלקיך', אין הכוונה שיעשו עבור כך, אלא התורה מגלה מה הברכה שתחול להעושים כן, אבל אנו נקיים זאת רק משום 'כאשר צונו', לשם שמים ובלב נקי וזך לפני בוראינו.

(קידור כי תצא תשפ"ד)

כל מוסר בגלות מכוון בהשגחה מדויקת ממרומם

ארבעים יכנו לא יוסיף (כה, יג). במסורה יש ב' פעמים את התיבה 'ארבעים' בראש פסוק, כאן, ובתהלים (צג, י) 'ארבעים שנה אקוט בדרך ואומר עם תועי לבב הם', ויש לבאר השייכות, דהנה גזרו על בני ישראל להיות ארבעים שנה במדבר, ובמדבר היו הרבה מאורעות, צמאון ורעב נחשים ועקרבים ועוד, ויכול האדם לחשוב שהגזירה היתה גזירה כללית להיות ארבעים שנה במדבר, ומחמת כן נתגלגלו וקרע עור מאורעות, בא המסורה ללמד שזו מחשבת טעות, כי ב'ארבעים יכנו לא יוסיף' אמרו חז"ל (מכות כג). שהיה דיון שהיה ממונה לספור את המלקות, כל מכה היתה במספר מדויק, וכמו ש'ארבעים יכנו' כל מכה ספורה בדיוק, כך כל צער וצער, כל מכה וכל עגמת נפש שהיו לבני ישראל בארבעים שנה, הכל היה ספור ומנוי.

וכן הוא גם בארבעים שנה במדבר, וכמו כן הוא בכל הגלויות של בני ישראל, וכן בגלות הפרטית של כל אחד ואחד, שאדם עלול לפעמים לטעות ולחשוב שהוא נזרק למצב מסוים, ומחמת כן עוברים עליו מאורעות שונות, אבל אין זה כך, יש מי שעומד ומכוון כל פרט ופרט, הכל ספור ומנוי, עם חשבון מדויק, ואין שום מאורע שבא לו במקרה ללא השגחה מאב הרחמן יתברך שמו העושה הכל באופן מדוד ומדויק לטובת האדם ולהטיבך באחריתך.

(קידור כי תצא תשפ"ג - עבד"ד עמ' תריח)

רביבי דשא

מחיית עמלק - בהרמת הטבע כלפי מעלה

זכור את אשר עשה לך עמלק (כה, יח). אמרו חז"ל (תנחומא ט הובא ברש"י כה, יח) שעמלק היה חותך מילותיהם של ישראל וזורקן כלפי מעלה ואומר בזה בחרת טול לך מה שבחרת.

כי זה היה כל מהותו של עמלק - שהתנגד למצות מילה שענינה התגברות על הגשמיות והתעלות מעל הטבע, וזרק מילות כלפי מעלה כאומר שעבודת הברית מילה שייכא רק למעלה בשמים, אבל כאן בהאי עולמא הרי צריכים להתנהג כפי דרך הטבע.

ולכך צוותה התורה (כה, יט) 'תמחה את זכר עמלק מתחת השמים', כי מחייתו היא ע"י גילוי כבוד ה' בהתנהגות מרוממת בכל עניניו הארציים.

(ברית מילה פרי' כי תצא תשפ"ב - עבד"ד עמ' תרה)

עלי מועד

מהתעמקות בסוגיא יכולים להגיע לרום כל המעלות

הגאון רבי דב בעריש איינהורן זצ"ל ה"ד הרב דאמסטוב [חתן השפתי צדיק, וכשהיה אברך גר בגור], נכנס להשפת אמת זי"ע בראש חודש אלול, ושאל איזה ספר מוסר שראוי ללמוד בו בימים אלו שצריך לעורר הלב ליראה ולתשובה, אמר לו השפת אמת זי"ע, שמעני בעריש'ל, כל ספר מספרי יראים קר וטוב, אבל מהתעמקות בסוגיא של 'מנה לי בידך והלאה אומר אין לך בידי כלום' יכולים להגיע עד רום כל המעלות והמדרגות במוסר וביראה.

כפשוטו התכוון השפת אמת זי"ע, שעל ידי גייעה בתורה מגיעים לרום כל המעלות והמדרגות, כי על ידי לימוד התורה יש ב' העבודות של 'סור מרע ועשה טוב' בד בבד, כי גייעת התורה מנקה את הראש, מסלקת מחשבות רעות, מנקה ומטהרת את הגשמה, ועל ידי עמל התורה האדם בא לידי טהרת הלב באופן המעולה ביותר.

אבל מלבד זאת, בגוף סוגיות הגמרא, כאשר מתבוננים בהם, יכולים לקחת התעוררות, מכל סוגיא וסוגיא ניתן ללמוד דרכי עבודת ה' תוך כדי לימוד נגלות התורה הק', וכאשר מתוך לימודה מתעוררים להתעוררות הלב, מגיעים עד רום כל המעלות.

מהסוגיא בראש פרק מרובה 'קרן כעין שגב' שלמדתם כעת, אפשר ללמוד דרכי התשובה. דהנה ידוע שהפרשה של תשובה - המצות עשה של וידוי, נכתבה בפרשת נשא אצל עבירה של גזל, ואיתא מהחידושי הרי"מ זי"ע משום שכל עבירה כלולה בגזילה, כי אין לו לאדם לטעות ולחשוב שבהיותו בהאי עולמא הוא נמצא וקיים - ומלבד זאת יש גם רבש"ע שעליו לשמוע בקולו שהרי בידו להענישו וכו', אלא עליו לדעת, כי כל מציאותו והווייתו של האדם בהאי עולמא היא בשליחותו ית"ש - איך בין דא אלך א שליח פון אייבערשטעט, כל כוחות הגוף, כוחות הנפש, כוחות הראש, העינים הרואות, וכן כל האיברים כולם, הם ממנו ומכחו ית"ש, וכמו שאומרים בנשמת יעל כן אברים שפלתג בנו, ורוח גושמה שנפחת באפינו, ולשון אשר שמת בפינו, כל אלה אינם שייכים לנו, כי באנו וירדנו להאי עולמא רק למטרת השליחות, וכאשר האדם משתמש בכוחות שניתנו לו לא עבור קיום השליחות - הרי הוא בעצם גזל!

אך הרי היצר הרע עושה את עבודתו נאמנה, ואכן התפיתנו וגנבנו וגזלנו, גזלנו זמן שהשתמשנו בו שלא לצורך עבודת ה' ועשיית רצונו ית"ש, וגנבנו בזה שהבטנו ראיות שלא כראוי, דברנו ואכלנו שלא כרצון ה', ועוד הרבה עבירות, ועוד מעט נעמוד ביום הכיפורים ונתוודה על כל חטאים, ועל כל אלה עלינו לשוב בתשובה.

והנה חז"ל (ע"י טו) דרשו על הפסוק (תהלים קיב, א) 'אשרי איש ירא את ה' - אשרי מי שעושה תשובה בעודו איש, וזה נרמז במאמרם ז"ל 'קרן כעין שגב', דאמנם אפשר לשוב בתשובה גם ברגעים האחרונים של ימי החיים וכמ"ש (תהלים צ, ב) 'תשב אנוש עד דכא', אבל בימי הגעורים וימי הבחירות, כשיש את כל כוחות הגוף, כשיהצר הרע משקיע את כל כוחותיו לפתות בני הגעורים, ויש ראיית הדם עם רצונות ותשוקות לדברים זרים, אזי התשובה היא תשובה מעלייתא.

וזה כל הסוגיא שעוסקים בה, 'קרן כעין שגב', יא, איך האב טאקע געזינדיגט אכן חטאתי עויתי ופשעתי, אבער איך האב נאך די כוחות או די כלים, און איך בייג זיי - אבל עדיין יש בי הכוחות של ימי הגעורים והנני מכופף אותם, והנני מקיים מאמרם ז"ל (ויקרא כה, א) היה גליל ללמוד דף אחד ילמד שני דפים, ואין המכוון דייקא ללימוד שני דפים בכמות, אלא המכוון הוא להשקיע את הראש יותר בתורה, וכאשר לומדים בעיון וביגיעה הרי זה כלומד שני דפים, ככל שתרבו להתייגע בתורה ותמסרו את כל עצמיתכם לתורה - והו התיקון הנכון והאמיתי לכל החטאים, וזו דרך התשובה המובחרת, וזוהי ההכנה הנדרשת מאתנו לפני שניגשים ליום הדין, והכנה זו מליצה זכות לכלל ישראל.

וכמו שהאמנו אתמול בסעודה שלישית, דק"ל (ע"י או"ח סי' תפא סעיף א ברמ"א, ע"י חיי אדם ח"ב כלל קלח) שבימים נוראים אין לשלוח שליח ציבור פחות מבין שלושים, כי משלושים שנה רתיחת הדם שקטה ועכ"פ במקצת - אביסעל אויסגעאיידעלט. אבער ענק בחורים - אבל אתם בחורים יקרים, כלל ישראל צריך דייקא את רתיחת הדם שלכם, הנכם יושבים כאן בין כותלי הישיבה, און אינדרויסען קאכט א וועלט מיט די תאוות זייערע - ומבחוץ העולם גועש ורועח עם התאוות זרות שלהם, ובחורים נזהרים ושומרים את עצמם בקדושה ובטהרה, ואין המכוון רק כאשר יוצאים החוצה לרחוב - שאז שומרים כראוי את העינים, אלא גם כאשר שוהים בבית המדרש, ומסכים דעת מכל הקורה בחוץ, ואין חושבים כלל על כל הדברים הרעים שיש ברחוב המלא בתאוות רעות, אלא מתייגעים בלימוד התורה, ואוהבים את התורה, ויש שייכות לתורה בכל המעשים, עם קב חומטון של יראת שמים, ומדות טובות, הרי הנכם שליחי ציבור האמיתיים של כלל ישראל, וזכותכם מגינה על כל הכלל, התורה שלכם היא כל החשיבות שמגינה על כולנו.

וכמובן שהלימוד צריך להיות עם קב חומטון של יראת שמים. ואין צריך לומר שצריך ללמוד מוסר בכל יום, כי זה דבר פשוט המובן מאיליו. הרי כשאדם נכנס לחנות מכולת, הוא בא עם רשימה מוכנה של המצרכים שעליו לקנות, ספר מוסר מהווה רשימה המראה לאדם היכן הוא עומד ואיפה הוא אוהב בעבודת ה' ובעבודת המדות, גאווה כעס עצלות וכדו', שידע האדם איפה הוא עומד - וויא בין איך אויף דער וועלט, ולא חלילה לחיות בלי חשבון, כי החיים אינם כנסיעה על פני המים בלי שום מטרה, אלא נשלחנו להאי עולמא עם מטרה, וכל יהודי יש לו שליחות מהרבונו של עולם, ואם אין אנו של מלי.

(רבינו שליט"א - מתוך הנאמר בפתיחת הומן בישיבה גדולה פני מנחם)

ברכת מזל טוב לאבינו היקר

הרה"ח ר' אליעזר רונטנברג שליט"א

לאירוסין נכדתו תתי

בת לגיסנו - חתן הרה"ח ר' אפרים צוויביל שליט"א

ע"י הגתון הבה"ח יהודה אריה לייב גיי

בן ידידתו הרה"ג ר' ישראל יוסקוביץ שליט"א

שיכון לראות דורות ישרים מבורכים

מאחלים בניך, ישראל יוסף, פינחס ושמוחה בונם

להבין שמועות

במה שאין להשוות בין רחמי השי"ת לרחמי אדם

כי יקרא קן צפור לפניך וגו' (כב, ו, במדרש (דברי' ו, א) כשם שנתן רחמיו על האדם, כך על בהמה ועוף. ומקשין דאיתא במשנה (ברכות לג): האומר על קן צפור יגיעו רחמיך משתקין אותו, ואמרו בגמרא (שם) הטעם, שעושה מדותיו של הקב"ה רחמים ואינו אלא גזירות.

ונראה לפרש על פי מה שכתב בספר חובת הלבבות, בביאור ההפך שטובת אלקים על האדם בין טובת איש לאיש, שהם הכל לטובת עצמו, ואפילו העשיר החומל על הרש מפני שכואב לו צער העני, הרי זה מכון לדחות הצער מעל עצמו, ע"ש תחילת שער עבודת האלקים.

למדנו מדבריו, כי אין רחמיו של הקב"ה מסוג רחמי אדם, כי לא שייך בו ענין הרחמנות של בשר ודם, שהרי הכל מאתו ית', והצער שמגיע להבירה הכל במשפטו, ולא שייך אצלו רחמנות, רק שכן גזר הקב"ה להנהיג העולם במדת הרחמים.

ולכן נקרא הקב"ה 'בעל הרחמים', שאינו כמו בשר ודם שהרחמים גוברין עליו לשנות את רצונו, רק אדרבא הקב"ה שליט על הרחמים, ונתן רחמיו על הכל. וזה עצמו דברי המדרש 'כשם שנתן רחמיו על האדם כך על הבהמה, כנ"ל, שהכל גזירה מלפניו.

וזה שאומר על קן צפור יגיעו רחמיו, נראה שמשוה רחמיו של הקב"ה בסוג רחמי האדם, אלא שמפליא לומר שגם על קן צפור הגיע רחמיו. וזה שאמר עושה מדותיו של הקב"ה רחמים כמדת בשר ודם, אבל רחמיו של הקב"ה הם גזירות, כמו שכתבנו. ורש"י (ברכות שם) נדחק לפרש מדותיו מצותיו. ולמה שכתבנו יתכן לפרש כפשוטו, שמדותיו עצמם הם גזירות, כי חפץ חסד הוא (מכאן, ו, ח), והבן. שוב ראיתי מזה בספר צדה לדרך (על רש"י כאן בפרשתו), ע"ש.

(שפת אמת תרנ"ה)

שאינו רואה הטובה אף שמאמין, עכ"פ חסר בטובה הנגלית, ויכול לבקש, והדברים צריכים עוד בירור).

או י"ל באופן אחר, כי האדם מורכב מהרבה תכונות, משכל ומדות, ואין סיבה שאם האדם מבין שזה טובתו, שלא יכאב לו במקום הפצע, משא"כ להבדיל אא"ה הקב"ה הוא אחדות פשוט, וממילא אם בעיניו ית' טוב הדבר לא שייך לומר שמצטער ע"ז.

***

רבותינו ז"ע סיפרו שכאשר קמו מהשבעה של אחיו של השפת אמת ז"ע רבי שמעון חיים ז"ל, שנפטר בדמי ימיו והשאיר ז' בנים וז' בנות יתומים, אמר השפת אמת ז"ע רק בעל הרחמים בעצמו יכול היה לעשות דבר [אכזריות] כזה - כי הוא יודע שכן טוב, וכך צריך להיות. ויש להתבונן בכוונת הדברים, בפשטות יל"פ דאף מי שמתאכזר יש במהותו מדת הרחמנות, ולא היה יכול לפעול בנפשו לעשות עולה כזו שמתנגד לכל כללי הרחמנות, ורק השי"ת שיועד שהוא לטובתו ושכן צריך להיות יכול לעשותו, שהרי בעצם אין כאן אכזריות ואין כאן שום רע כלל.

אמנם לפמ"ש"כ בשפת אמת, כאן בהמשך דבריו, דלכן נקרא הקב"ה בעל הרחמים שאינו כמו בשר ודם שהרחמים גוברין עליו לשנות את רצונו, רק אדרבא הקב"ה שליט על הרחמים, ונתן רחמיו על הכל. יש לפרש דאצל בוד"ה הרחמים גוברים על רצונו אף שיועד שזה טוב, וכנ"ל, אבל השי"ת הוא 'בעל הרחמים' היינו להשתמש בו כפי רצונו ית"ש, ולכן אינו הרחמנות הטבעית שיש בבני אדם שמגבילים את האדם מלעשות רצונו, ובצער גדול כזה לא יכול להיות שתהא רק כשאינו תלוי בהרחמת טבעית שמגביל מלעשות מה שצריך.

***

ויש מקום להעיר, דהחוב"ה מבאר שהנתינה לשני יש בו משום טובת הנותן, כי אינו יכול לסבול לראות צער חבירו, והוא לגרמייהו, ולא מחמת שרוצה בטובת האחר, שיהא לו טובה זו, וכל זה נכון על הנתינה עצמו, אבל מה שמרחם ומצטער שלשני יש חסרון, לכאורה עצם מדה זו היא מעלייתא, ואין זה לגרמייהו. ובוזה לא כתב החוב"ה שרחמי בוד"ה אינם בסוג רחמי שמים.

וביותר, הרי יסוד הרחמים של בוד"ה נובע ממדת הרחמים שהטביע השי"ת בעולמו, ומה הוא רחום אף אתה רחום, ואמרו חז"ל (שבת קנא): כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים, דכתיב (ראה יג, יח) 'ונתן לך רחמים ורחמן', וכתב החתם סופר (דרוש לשבת שובה תקס"ד יא ט"ד) דמפורש שגם הרחמים הראשונים - שמרחם על הבריות, הם מתנה מהשי"ת, שהרי יליף לה מיונתן לך רחמים (אלא שלפמ"ש"כ בש"א הראיה לחילוק בין רחמי בוד"ה לרחמי השי"ת, יתכן שהדברים מתאימים גם על עצם מדת הרחמנות). וצ"ע.

תו צריך הבנה, הרי האדם צריך להתדבק במדת

תוכן דברי השפ"א שאין להשוות רחמי אנוש לרחמי הקב"ה, כי אינם מסוג אחד, וביאר הדברים ע"פ מש"כ בחובת הלבבות שכל הטובות שאדם מקבל מאחר אין מהותם נובע מלהטיב למקבל, אלא שורשם לתועלת הנותן עצמו, מה שכמובן אין זה שייך בטובות ורחמי הבורא ית"ש לאדם.

והנה החוב"ה לא הביא הוכחה שרחמי השי"ת והאדם אינם בסוג אחד, כי הדבר מובן ופשוט ואין צורך להוכיח שרחמי השי"ת אין פעולתם מחמת סיבה מסוימת, ולא שייך שכביכול יש דבר שנצרך עבור עצמו, וכענין שנאמר בשיר יחוד ליום שלישי אינך צריך לכל בטרם כל יציר היית לבדך מאומה לא נצרכת, אלא עיקר ענינו דחוב"ה להבהיר שמעשי אנוש ותחבולותיו כולם נטיעתו במחשבה עמוקה לטובת עצמו, וממילא יודעים שאינם בסוג של טובות ורחמי השי"ת.

אמנם בשפת אמת נראה שמביא ראיה לדברי החוב"ה, שכתב כי אין רחמיו של הקב"ה מסוג רחמי האדם, כי לא שייך בו ענין הרחמנות של בשר ודם, שהרי הכל מאתו יתברך, והצער שמגיע להבירה הכל במשפטו, ולא שייך אצלו רחמנות. והדברים צריכים לימוד ועיון, ולפ"י נראה שכוונת קדשו להוכיח שכן הוא מבי' ראיות, חדא, 'שהרי הכל מאתו יתברך', ונראה הכוונה שפעולת רחמנותו אצל האדם היא התפעלות מדבר שלא תכנן שיהיה כן, משא"כ אצל הבורא ית"ש שעשה ועושה ויעשה לכל המעשים, ואין לפניו סוף ותחילה, לא שייך ביה רחמנות מסוג זה.

והוסיף השפת אמת עוד 'והצער שמגיע להבירה הכל במשפטו, ולכאורה היא ראיה נוספת, דכיון שהחסרון והצער שיש לאדם הוא במשפט ה', א"כ הכל טובת האדם, ומה שייך ביה לרחם על זה.

אלא שהוכחה זו צ"ב, הרי גם רחמי האב על בנו הם אף כשיועד שהצער הוא טובת בנו, ואף כשהוא פעולה מכוונת מראש, סוף סוף מצטער האב בצער בנו, כאשר נודע שאם ח"ו לא על שום בר ישראל צריך לכרות רגלו, שאם לא כן יסתכן האדם, וכרית הרגל הוא לטובתו בלבד, אבל וכי אין לו צער, על כן זה אינו סיבה שמשום שכל הנעשה הוא במשפטו לא תהא רחמנות.

[ודוחק לפרש, שכוונת השפ"א בהמשך כעין דברים הקודמים שהוא פעולה מכוונת מראש, ולכן לא שייך ביה התפעלות].

ואולי אכן שורש הרחמנות אצל האדם הוא כי אינו בהכרה שלימה ובתכנון מראש שרק כך היא טובתו, ולכן שייך רחמנותו, וסמך לדבר י"ש להביא מ"ש"ש ספרים שצדיק הרואה שהכל לטובת האדם קשה שירחם על מה שנראה כדבר של צער, משא"כ מי שאינו משיג כן, אף שמאמין באמונה שלימה שוודאי לטובתו, בכ"ז עכ"פ אצלו כטובה נגלית, ומבקש שיסור הבעת המצער [אך יתכן דאמת צדיק שרואה שהכל לטובה ג"כ מצטער, רק לבקש שיסור הדבר אינו יכול כי רואה הטובה שבדבר, משא"כ מי

טללי תהיה

התעוררות קול השופר בהפנמת הלימוד בשערי תשובה

בס"ד

לכבוד רבינו שליט"א

ידוע שמחודש אלול צריך להיות באימה ופחד מפני יום הדין. אך לראב"ן, המציאות היא, שבשנשמע קול אזעקה, אני נבהל עד עמקי נשמת, ומרגיש פחד גדול, וכשנשמע קול השופר, המצב אינו בדיק כך, אבקש עצה לזה.

והשיב רבינו שליט"א:

כדאי ללמוד שערי תשובה של רבינו יונה.

לימוד קבוע יום יומי של עשר דקות.

תוך הפנמת הדברים בלב.

ואז תוכל להרגיש שינוי.

כתיבה וחתמה טובה והמשך התעלות בתורה ויראת

שמים.

(אלול תשפ"ה)

תמיהות

באיסור יפ"ת לנכרי

ואי נכרי בני כיבוש ניהנו

וראית בשביה וגו' ולקחת לך לאשה (כא, יא). בגמרא (סנהדרין נט, ב) פריך אהך סברא ד'מי איכא מידי דלישראל שרי ולנכרי אסור', והרי יפת תואר לישראל לבד נאמרה ונכרי אסור ביפ"ת, ומשני שאני נכרים דלאו בני כיבוש ניהנו, ופירש רש"י לא ניתנה ארץ לכבוש אלא לישראל, שאף לישראל לא הותרה יפת תואר אלא במלחמה ע"י כיבוש, ע"ש. והנה רש"י (כא, י) מפרש דהכתוב מדבר במלחמת הרשות הכתוב מדבר, ע"ש ברא"ם והוא מספרי, וא"כ ע"כ צ"ל דאפילו בחו"ל דלאו ארץ ישראל נמי אין כיבוש לגוי.

והוא נגד תלמוד ערוך (גיטין לח). ואימא הני מילי בכספא אבל בחזקה לא, וכתבו תוספות (סדי"ה אבל וכו') בחזקה של כיבוש מלחמה איירי, וכן פירש רבינו חננאל, עכ"ל, ומסיק אמר רב פפא עמון ומואב טיהרו בסיוחן ועונו, וע"ש פירש רש"י באריכות, ומייתי שם עוד וישב מני שבי, וכתבו תוס' (ד"ה עמון ומואב) כי היכי דקנו ארצם בחזקה ה"נ קנה גופם, ומשמע שם בודאי דהלכתא כהך סוגיא למעין שם בפוסקים, וא"כ תיהדר קושית הש"ס (סנהדרין הנ"ל) לדוכתא והרי יפת תואר, ואין לומר שאני נכרים דלאו בני כבוש ניהנו, דהא הוה שפיר בני כיבוש, וצ"ל ע"ג.

(שרית חתם סופר יו"ד סי' טו)

המשך להבין שמועות

קונו, מה הוא רחום אף אתה תהא רחום, ובפשטו הכוונה שהוא בסוג אחד, מדותיו של הקב"ה, ולפי מ"ש"כ השפת אמת לא שייך שתהא לבשר ודם מדת הרחמנות שמצוי אצל השי"ת.

אלא שיתכן לומר, דאכן יש אצל האדם ב' סוגי רחמנות, יש שכל הרחמנות הוא כי אינו יכול לסבול שהשני מצטער [ואף שעמנו דהמדה כשלעצמו של לרחם היא מדה טובה, אבל סו"ס אינו להטיב לשני], ויש שכבר אינו מצטער, ובכל זאת רוצה להלטיב לשני, וזה הרחמנות היא בבחינת מה הוא רחום וכו', ואף שכמובן אינו דומה כלל, עכ"פ ייחשב בסוג אחד שאין בו תועלת עצמית.

ויסוד הדברים ע"פ הנודע מהרבי ר' בונם ז"ע שאמר, כי הנותן להעני בתורת רחמנות אינו בכלל צדקה, והוא כמו שמבריא גופו שאינו יכול לסבול עוד רחמנותו וצרותיו, ולזה צריך ליתן צדקה כמה פעמים עד שלא ירע לבבך, היינו שלא יהיה עוד רחמנות על העני המקבל, ואז יכול לקיים מצות צדקה כראוי כציווי התורה הקדושה [וראה באור כל העובדי ברמ"ם עופים מערכת הרבי ר' בונם ז"ע אות עד]. ובקיום המצוה באופן כזה בלי כוונה עצמית לדחות צער העני מעליו, הוא מתדבק במדותיו של הקב"ה [אמנם אין זה מדרגת כל אדם, וכמ"ש בבאר משה להרה"ק מאורוב ז"ע (פר' ואתחנן עמ' יז) על דברי הר"ר ז"ע, שזו מדרגה נעלה מאד במצות צדקה, ע"ש].

[ואולי י"ל דגם פירוש שרש"י דמדותיו היינו מצותיו, הוא ע"פ הנ"ל, דרק בעשיית מצוה, אשר היא מכח המצוה, שייך לעשות כמדותיו של הקב"ה שאינו אלא גזירותיו. ולכן במצות שילוח הקן שהוא כמדת הרחמים של הקב"ה, מודגש שאינו כמדת הרחמים של בוד"ה, ואינו מושג לאדם אלא בקיום מצותיו להתחבר בצוותא לסוג מדת רחמי שמים].

העלינו כמה הערות, ואפשר להרחיב בהם, ועדיין לא נגענו בקצהו, ויש לבאר איך מתפרש להשפ"א מ"ש בכל צרתם לו צר, שגם זה רק מגזירת הרחמים, ואמ"ל כעת. ויבאו הלומדים להעמיק עד שיתבררו ויתלבנו הדברים כראוי.

(משלחן המערכת)

יו"ל ע"י תלמידי רבינו ראש הישיבה שליט"א בן כ"ק מרן אדמו"ר הפני מנחם מגור זצוקלה"ה
 © כל הזכויות שמורות למכון בנאות דשא – פקס 077-4703647 bnaosdeshe@ibrededashe.org והערות יתקבלו בברכה
 ניתן להירשם לקבלת הגליון מידי שבוע • לתרומות, הנצחות ובענייני הפצה בארה"ב 052-7178350 בארה"ב 718-408-8970

בחלי אש - שיעורים ושיחות < אר"י: 077-2277-277 < ארה"ב: 1716-229-4771 < אירופה: 44-330-390-0476

לקבלת הגליון השבועי המלא משיחות רבינו שליט"א ניתן לפנות למכון עברא דדשא טל: 03-739-5330 | מייל: sichos@ibrededashe.org

בנאות דשא